

FIRMA RÁKOSNÍK V KARLÍNĚ JAKO TOVÁRNA NA ARCHITEKTONICKOU VÝZDOBU

Fungování, tvorba a význam sochařsko-štukatérského závodu od éry secese a historismů do první poloviny 20. století

PETR ŠÁMAL

Studie se zabývá problematikou plastického dekoru pražských staveb prostřednictvím detailního zhodnocení činnosti sochařsko-štukatérské firmy Rákosník v pražském Karlíně, která byla jedním z největších a zároveň nejdéle působících podniků svého typu v Praze. Provedený výzkum rekonstruoval její historii a vývoj od konce 19. století do 1. poloviny století následujícího a zásadně rozšířil dosud kusé znalosti o konkrétních pracích, které firma kromě domovského Karlína prováděla v řadě dalších dnešních pražských čtvrtí a běžně také mimo Prahu. Studie zároveň přináší jinak obtížně dostupné poznatky o okolnostech provázejících fungování dobových sochařsko-štukatérských závodů; zabývá se personálním obsazením firmy, cenami za jednotlivé práce, technologií výzdoby, spektrem prováděných činností a jejich vazbou na stylové proměny architektury.

RÁKOSNÍK FIRM IN KARLÍN AS A FACTORY FOR ARCHITECTURAL DECORATION. FUNCTION, PRODUCTION AND IMPORTANCE OF THE SCULPTURAL-STUCCO FIRM SINCE THE ERA OF ART NOUVEAU AND HISTORICISM TO THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

The study presents the theme of plastic decoration of Prague buildings, based on detailed research of the Rákosník Sculptural-Stucco Firm in Prague Karlín, which used to be one of the largest firms of that type in Prague, with the longest period of production. Its history and development from the late 19th century to the first half of the following century was reconstructed, which fundamentally widened the fragmentary knowledge of certain pieces of work, pursued by this firm also in several other Prague quarters outside Karlín or often outside Prague. The study also concerns the circumstances of the operation of contemporary sculptural-stucco firms, the persons employed by the firm, prices of individual works, decoration technology, spectrum of the activities and their relation to the transformations of architectural styles.

Klíčová slova — Karlín – Libeň – Vinohrady – Josefov – České Budějovice – architektonická výzdoba – sochařsko-štukatérská firma – štukatérství – secesní architektura – secesní sochařství – historizující architektura – fasáda – palác Lucerna – Oldřich Rákosník – Václav Kuneš – Otakar Rákosník – Bohumil Štěrba

Key words — Karlín – Libeň – Vinohrady – Josefov – České Budějovice – architectural decoration – sculptural-stucco firm – stucco art – Art Nouveau architecture – Art Nouveau sculptural art – historicism architecture – façade – Lucerna Palace – Oldřich Rákosník – Václav Kuneš – Otakar Rákosník – Bohumil Štěrba

Plastická a malířská výzdoba architektury přelomu 19. a 20. století patří k nejcharakterističtějším rysům vizuálního bohatství Prahy. Vedle samostatně působících výtvarníků se na ní zásadní měrou podílely specializované dekoratérské firmy. Ačkoliv ve své době byly tyto podniky samozřejmě součástí stavebního boomu a jejich díla potkávají návštěvníci metropole dodnes téměř na každém kroku, jména velké části těchto uměleckých dílen upadla do zapomenutí. Nejvýraznější roli v produkci architektonické výzdoby sehrály sochařsko-štukatérské firmy, jichž v Praze do první světové války vzniklo pozoruhodně velké množství. Jedním z mnoha podniků tohoto typu, zabývajících se v Praze a na jejích předměstích plastickou výzdobou staveb, byla sochařsko-štukatérská firma Oldřicha Rákosníka v Karlíně. Ačkoliv její práce jsou dnes málo známé a v došavadní literatuře zachycené jen sporadickými zmínkami,¹ před první světovou válkou patřila tato firma k nejproduktivnějším ve svém oboru nejen v Čechách, ale i v celé habsburské monarchii. Zanechala po sobě mimořádný počet realizací v exteriérové a interiérové výzdobě budov v Praze i na mnoha dalších místech. Právě ztráta vazby mezi výtvarnými díly a jmény jejich původců je pro zkoumání architektonického dekoru typická, avšak nikoliv překvapivá: plastická výzdoba architektury se málokdy signovala, a přestože byla ve své době díla tvůrců často uváděna v dobovém tisku a publikacích, ve sféře soukromých budov, tvořících vlastně hlavní proud stavební produkce, si svou „publicitu“ našel jen zlomek objektů.

¹ Ve starší pragensiní literatuře bylo jméno Oldřicha Rákosníka či jeho firmy zmíněno jen v souvislosti s výzdobou Národního domu v Karlíně (LEJSKOVÁ-MATYÁŠOVÁ 1967, 29). V souvislosti s dalšími dvěma pražskými stavbami je uvádí publikace *Praha 1891–1914. Kapitoly o architektuře velkoměsta* (SVOBODA/LUKEŠ 1997, 283, 284). Na význam Oldřicha Rákosníka pro výzdobu domů Nového Karlína upozornili autoři knihy *Praha a secese* (VITTOCHOVÁ/KEJŘ 1997, 153). Recentně bylo autorství firmy uvedeno či předpokládáno u několika konkrétních domů Nového Karlína (VLČEK 2012, 615, 683, 686–687, 689, 697), dále u komplexu karlínských škol (PRAHL/ŠÁMAL 2012, 197), nejnověji pak u interiérů paláce Lucerna (ŠÁMAL 2016, 82–86). – Zásadním zdrojem informací o činnosti firmy se stal v roce 2017 výzkum bývalé dílny v Karlíně, laskavě umožněný Ing. Akad. arch. Otakarem Rákosníkem, vnukem sochaře Oldřicha Rákosníka, kterému zároveň děkuji za zprostředkování mnoha údajů z ústní rodinné tradice.